

ується для підвищення працездатності та вдосконалення професійних навичок тих, хто працює в команді. Зворотний зв'язок, мотивація та вміння задавати питання є невід'ємними елементами коучингу. Провідна ідея коучингу – допомогти колегам стати професіоналами. Це двобічний процес як з боку менеджера, так і з боку підлеглого. Цей новий підхід в управлінні персоналом добре відомий за кордоном, проте в Україні тільки починають з'являтися розробки в цьому напрямку, зокрема в освітянській сфері. Ефективність використання коучингу обґрунтовано в багатьох іноземних виданнях [4]. Лідер нового типу, на думку М. Ландсберга, повинен з користю делегувати свої повноваження, також він потребує команду здібних колег і знає, як розвивати професійні навички своїх підлеглих [5]. Автор погоджується з цією думкою і саме тому використовує дану технологію при управлінні професійною діяльністю викладача.

На сьогоднішній день використання системи коучингу вимагає діяти разом з колективом співробітників окремої ланки та організації в цілому. Як зазначає Марі-Анні Чідіак, у минулому коучинг розглядали тільки як інструментарій, що розвивається, для невеликої кількості керівного складу організацій [6]. Проте такий шлях був складним та для багатьох організацій нерентабельним і недосяжним у навчанні всього керівного персоналу на різних щаблях управління. На думку зазначеного автора, коучинг не розглядається як термінове втручання в процеси управління, це повинно стати частиною поведінки людини, яка вибрала для себе таку технологію управління, а також філософію її життя, тому що людина не може і не бажає змінюватися під натиском. Такі процеси мають відбуватися тільки за власним бажанням людини, проте її можна спонукати до таких змін, створюючи необхідні виробничі умови.

При використанні коучингу практики-професіонали дотримуються наступних чотирьох компонентів у визначенні коучингу, а саме: коучинг – це безпосередня взаємодія між коучером та менеджером або керівником; коучер використовує широкі можливості психологічних (поведінкових) прийомів і методів у роботі з клієнтом; необхідність досягнення взаємно визначених цілей для вдосконалення професійної діяльності та самозадоволення; також досягнення корпоративних цілей організації, в якій використовували коучинг [7].

Уотерспунум та Уайтом визначено чотири основні цілі виконавчого коучингу, а саме: вдосконалення управлінських навичок, коригування професійної діяльності, підготовка до виконання специфічних завдань або постійне безперервне вдосконалення професійних навичок для подальшої управлінської діяльності в організації [8]. Отже, коучинг передбачає взаємозалежні відносини між керівником та підлеглим для досягнення будь-якої мети, починаючи з економічної сфери, де почали використовувати коучинг для підвищення прибутків, й охоплюючи освітню сферу, де можна використовувати коучингові процедури для підвищення рівня професійності викладача та якості викладання дисциплін і поліпшення мікроклімату в робочому оточенні.

Коучинг має різні цілі, стратегії та стилі, проте процес, за Дугласом і Морлейем має чотири стадії: встановлення цілей; оцінювання; планування діяльності; втілення та моніторинг [9].

Автором були обрані технології коучингу. Існує декілька основних переваг у виборі саме цих технологій при управлінні колективом, а саме: заощадити час шляхом досягнень певних успіхів у розвитку професійних навичок своїх підлеглих, а також мати змогу делегувати частину своїх повноважень; отримувати задоволення від роботи з колегами, які, у свою чергу, будуть отримувати задоволення від роботи зі своїм керівником в одній команді; підвищувати ефективність роботи в цілому та розвивати особисті навички спілкування з людьми у більш широкому сенсі. Безумовно, для ефективного впровадження будь-якої нової технології необхідне ще бажання самого керівника змінюватися і перебувати у стані постійної самоорганізації.

Для ефективного самоуправління повинні бути закладені параметри, за якими можна відстежувати хід професійного вдосконалення діяльності викладача. Запропонована автором модель відображає неперервність дій щодо вдосконалення своїх професійних потреб. Технології коучингу дають змогу викладачам самостійно обирати шляхи вдосконалення своєї професій-

ної діяльності за запропонованою моделлю, де на кожному етапі викладач узгоджує свої дії із зовнішніми та внутрішніми факторами. У свою чергу, це допомагає знаходженню мети і спрямуванню її на кінцевий результат. На кожному етапі циклічного проходження параметрів, що покладені в модель, відбуваються моніторингові або саомоніторингові процеси для коригування поточних дій, що спрямовані на кінцевий результат.

З упровадженням в управління моніторингу якості формування професійних компетенцій викладача із залученням технологій коучингу значно підвищилась ефективність застосування впровадження нових технологій у викладанні іноземної мови студентам університету, підвищилася якість викладання предмету, зросла вмотивованість праці на кафедрі та рівень молодих викладачів, які вступили до аспірантури, а у досвідчених викладачів з'явилася можливість і бажання в передачі свого досвіду молодим викладачам. Проте при впровадженні нових технологій у практику з'явилося дуже багато питань, які ще можуть бути досліджені як на теоретичному, так і на емпіричному рівні.

Література: 1. Гиг Дж. Ван. Прикладная общая теория систем. Кн. 2.: Пер. с англ. – М.: Мир, 1981. – 336 с. 2. Сльникова Г. В. Научные основы развития управления заочною среднюю освітою в регіоні. Монографія. – К.: ДАККО, 1999. – 304 с. 3. Kilburg, R. R. Toward a conceptual understanding and definition of executive coaching // Consulting Psychology Journal: Practice and Research. - 1996. - №48 (2). – P. 134 – 144. 4. Michita R. Camphathes Coaching for performance improvement: the "Coach" model // Development and learning in organization. – 2006. – Vol. 20. – №2. – P. 17 – 18. 5. Ландсберг М. Коучинг: Пер. с англ. – М.: Изд. "Эскиммо", 2004. – 160 с. 6. Chidiack Mary-Anny Getting the best out of executive coaching: a guide to setting up a coaching process // Development and Learning in Organizations. – 2006. – Vol. 20. – №3. – P. 13 – 15. 7. Thach, E. C. The impact of executive coaching and 360 feedback on leadership effectiveness // Leadership and Organization Development Journal. – 2002. – №23/4. – P. 205 – 214. 8. Witherspoon, R., White, R. P. For essential ways that coaching can help executives. Greensboro, NC: Center for Creative Leadership, 1997. – 124 p. 9. Douglas C. A., Morley W. H. Executive coaching: An annotated bibliography. Greensboro, NC: Center for Creative Leadership, 2000. – 164 p.

Стаття надійшла до редакції
06.07.2007 р.

УДК 378.147

Єніна Г. В.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНШО- МОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ

In the article the development of communicative competence of students, future economists, is considered through the organization of Speaking club. Speaking club as a means of competence approach encourages the development of integrated skills in order to provide the mutual interaction between the students and the society.

Соціальний і технологічний розвиток у навколишньому середовищі, прискорене нагромадження інформаційних ресурсів та засобів навчання, які стають доступними для більшості людей планети, мобільність населення зумовлюють пере-

осмислення функцій і результатів освіти як основоположної компоненти формування світогляду особистості. Перед освітніми системами стоять вимоги, які потребують нового підходу до освітньої діяльності, який би забезпечив формування творчої особистості з високим рівнем самоорганізації та моральності. Можливою відповіддю на ці вимоги є впровадження компетентнісного підходу до змісту сучасної освіти. Отже, **метою даної статті** є розгляд особливості організації "Speaking Club" як одного із засобів удосконалення комунікативної компетенції студентів, що вивчають іноземну мову в неформальному вищому навчальному закладі (ВНЗ).

Протягом останнього десятиліття розвинені країни Європи та світу, серед яких Австрія, Велика Британія, Канада, Нова Зеландія, Німеччина, Франція, деякі країни Східної Європи: Угорщина, Румунія, Молдова, Литва, Латвія та інші – розпочали ґрунтовну дискусію, яка й досі триває на міжнародному рівні, навколо того, як дати людині належні знання, вміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається.

Як показує аналіз досвіду освітніх систем багатьох таких країн, одним зі шляхів оновлення змісту освіти і навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження [1, с. 7].

Результатом процесу формування творчої особистості буде формування загальної компетентності людини. Міжнародна комісія Ради Європи у своїх документах розглядає поняття компетентності як загальні, або ключові вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, або опорні знання [1, с. 8].

За визначенням Джона Равена компетентність – це сукупність компонентів, багато з яких не залежать один від одного. Одна частина з них належить до когнітивної сфери, а інша – до емоційної. Компетентність включає в себе не тільки інтелект і здібності, а й внутрішню мотивацію [2].

Мотиваційний компонент навчальної діяльності має на меті пробудити й закріпити стійке позитивне ставлення до навчальної діяльності, викликати допитливість, пізнавальний інтерес, закріпити особистісно значущий сенс навчальних дій. Методичне забезпечення цього компонента формує внутрішню потребу самостійно навчатися [1, с. 40].

Організація "Speaking Club" є одним із шляхів задоволення цієї потреби в самостійному навчанні за допомогою комунікації. З метою виконання завдань та видів діяльності, що реалізуються в комунікативних ситуаціях, до яких вони залучаються, користувачі і ті, хто навчаються, застосовують певні компетенції, набуті упродовж їхнього попереднього досвіду. Іноземну мову розглядають як важливий засіб міжкультурного спілкування, саме тому компетентнісний підхід потребує формування і використання в освітньому процесі всіх компетенцій людини (тобто комплексу знань, вмінь та навичок, який сформований у результаті освітньо-виховної діяльності) [1].

Під поняттям "компетентнісний підхід" науковці розуміють спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і професійних компетенцій особистості [1].

Головним стимулом для розвитку зусиль у галузі компетентнісного підходу в освіті стали вимоги бізнесу та підприємництва. Сучасні роботодавці в більшості країн зазвичай не мають претензій до рівня технічних знань випускників вищих навчальних закладів, проте вони часто відзначають як ваду сучасної освіти невпевненість випускників і брак досвіду при інтеграції і застосуванні знань у процесі прийняття рішень. Допомоги студентам навчитись знаходити правильні рішення у конкретних ситуаціях, навчальних, життєвих, потім – професійних – одне із завдань освіти [1, с. 18].

Отже, загальною метою типової програми викладання англійської мови для професійного спілкування (далі програма АМПС) є формування у студентів професійних мовних компетенцій, що сприятиме їхньому ефективному функціонуванню у культурному розмаїтті навчального та професійного середовища [3, с. 4].

Усі компетенції людини слугують здатності користувача мовою до спілкування і можуть розглядатися як аспекти комунікативної компетенції (здатність користуватися мовою залежно від конкретної ситуації). До них входять: загальні, комунікативні мовленнєві компетенції. Комунікативна мовленнєва компетенція має такі компоненти: лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні компетенції. До власне лінгвістичних компетенцій, тобто професійних компетенцій, яких потребує мовна підготовка майбутніх спеціалістів з економіки належать: лексична компетенція, граматична компетенція, семантична компетенція, фонологічна компетенція, орфографічна компетенція, орфоепічна компетенція. Набуття цих компетенцій приводить до розвитку вмінь мовлення, аудіювання, читання і письма [3, с. 101 – 123].

Мовленнєві вміння включені до загальних цілей навчання. Мовленнєві вміння визначаються й інтегруються відповідно до мовної поведінки, яка є специфічною для сфер і ситуацій, пов'язаних із навчанням та спеціалізацією. Так, наприклад, майбутні фахівці з економіки мають знати як робити презентації. Ці вміння включають у себе всі чотири мовленнєві вміння. У цьому випадку вміння говорити має пріоритет над вміннями слухати, читати і писати [3].

Оволодіння вміннями мовлення, аудіювання, читання і письма здійснюється шляхом реалізації видів мовленнєвої діяльності, які моделюють ситуації реального спілкування. У зв'язку з цим навчальна діяльність організується таким чином, щоб студенти здійснювали мотивовані дії з мовним матеріалом для вирішення комунікативних завдань, що спрямовані на досягнення цілей і намірів спілкування [4].

Процес навчання не може цілком збігатися з процесом комунікації в реальному житті, оскільки навчання здійснюється поза мовним середовищем. Тому йдеться про максимальне наближення процесів навчання і спілкування саме з такими параметрами, як комунікативно-мотивована поведінка викладача і студентів, і наочність процесу спілкування, що забезпечується відбором ситуацій, які відображають інтереси і потреби студентів [5].

Питання інтенсифікації навчального процесу завжди було у центрі уваги методистів і викладачів іноземних мов, і не випадково, що більшість наукових і практичних праць, незважаючи на їх різноманітність, прямо чи опосередковано торкаються цієї проблеми. Шляхи вирішення цієї проблеми припускають і пошуки раціонального виділення мінімуму мовного матеріалу, і запровадження іноваційних навчальних програм, і вдосконалення навчальних планів, як і прагнення більш ефективного й економічного використання аудиторного часу та вирішення питань, що пов'язані з організацією позааудиторної роботи студентів.

Загальною проблемою для розвитку інтегрованих вмінь студентів з іноземної мови є недостатня кількість аудиторного часу, тому це спонукало до організації "Speaking Club" з метою спілкування іноземною мовою не лише на занятті, але й у позааудиторний час.

Уже зроблені перші кроки в напрямку вирішення цієї проблеми, а саме проведено перші пробні засідання "Speaking Club". Для їхньої підготовки було зібрано, проаналізовано й вивчено теоретичний матеріал з комунікативного підходу та організації комунікативних заходів, розроблені практичні схеми втілення цієї ідеї для студентів-економістів ХНЕУ.

Організатори "Speaking Club" беруть до уваги існуючий досвід проведення різних клубів спілкування як у нашій країні, так і за кордоном (наприклад, "Speaking Club" у Британській Раді). Основна мета таких клубів – це спілкування заради спілкування, тобто навчити людину почувати себе вільно в атмосфері спілкування з різними людьми, висловлювати свої погляди, відстоювати свою точку зору.

Спираючись на отриману інформацію про існуючі клуби, на кафедрі іноземних мов ХНЕУ був організований "Speaking Club" для майбутніх економістів, який має на меті наступні цілі: надати студентам можливість спілкуватися англійською мовою, робити презентації, а також оперувати лексикою різних галузей економіки, набувати досвіду саме з економічних питань.

Серед принципово важливих параметрів спілкування можна назвати мотивацію, активність, цілеспрямованість, ев-

ристичність, новизну (яка проявляється в зміні предмета обговорення – завдань) і індивідуалізацію (урахування життєвого досвіду і сфери інтересів студентів). У зв'язку з тим, що зараз головною метою викладання іноземних мов для студентів-економістів є навчання вмінню спілкуватися на професійні теми, змінюються й засоби досягнення мети. Шляхом для досягнення практичної мовної мети є практичне використання іноземної мови, де студенти стають суб'єктами навчання. Постановка такої мети неминує веде до досягнення наступних цілей: когнітивної, емоційно-розвиваючої, освітньої, професійної, виховної [3].

Добір завдань під час проведення "Speaking Club" комунікативно виправданий дефіцитом інформації. Завдання забезпечують ознайомлення студентів з необхідною лексику за поданою тематикою, що відображає поглиблене вивчення мови за тематикою основного курсу з іноземної мови за професійним спрямуванням. Студентам пропонується перелік основних слів, виразів і граматичних структур, які використовують протягом заняття.

Після проведення роботи із запам'ятовування лексики (розподіл слів на певні лексичні групи і т. д.) студентам пропонується декілька тем для обговорення, де вони мають можливість застосувати новий вокабуляр за темою і граматичні структури. Запровадження структурних моделей у контексті забезпечує "мовленнєвість" розвитку навичок, тобто розвиток мовленнєвої компетенції.

Таким чином, йдеться про необхідність переорієнтації на запам'ятовування форми, через що формуються здатні до перенесення навички (як репродуктивні, так і рецептивні). Одночасне запам'ятовування форми і функції допомагає студенту обрати граматичну структуру, що відповідає цій ситуації мовлення і оформити її згідно з нормами мови. Таким чином, зв'язок з мовленнєвою ситуацією забезпечує формування репродуктивної навички – однієї з умов функціонування вміння виражати свої думки в усному і письмовому мовленні. Цілком природно, що формування рецептивної навички (умови розуміння думок інших людей в усній і письмовій формах, сприйняття звукового та графічного образу граматичної структури) також неможливе у відриві від контексту. Лише в постійному зв'язку з реальною мовленнєвою ситуацією виробляється відповідна гнучкість граматичних навичок [4].

Мовленнєва взаємодія студентів проходить за співучастю викладача в різноманітних формах: парах, триадах, невеликих групах, усією групою. Використання мовних ігор дає змогу спілкуватися в різних соціальних контекстах та різних ролях.

Таким чином, навчаючись спілкуванню у процесі самої комунікації, студенти набувають комунікативної компетенції.

Вивчення мови, таким чином, розглядається як набуття знань та інтегрованих мовленнєвих умінь у їх взаємодії, як цього вимагають життєві ситуації.

Після проведення засідань "Speaking Club" відбулось анкетування, зроблено висновки з приводу того, які теми найбільш хвилюють сучасного студента. Організатори беруть це до уваги під час підготовки до наступних засідань. Студенти отримали матеріал для закріплення теми, що обговорювалася під час засідання, у свій вільний час.

Після аналізу переваг і недоліків проведення "Speaking Club" організатори намагаються його удосконалити, позбутися помилок, знайти оптимальні рішення з приводу організації і проведення "Speaking Club" для того, щоб він відповідав нагальним потребам студентів-економістів.

Таким чином, "Speaking Club" є одним із додаткових засобів удосконалити професійне спілкування з іноземною мовою і допомогти формуванню у студентів професійної комунікативної компетенції.

Вивчення іноземної мови виходить далеко за межі обов'язкової освіти. Програма немовного ВНЗ спрямована на розвиток загальних навичок критичного мислення, вирішення проблем, презентації ідей і таке інше. Додаткова можливість спілкування іноземною мовою допомагає студентам оволодіти мовою відповідно до їхньої спеціалізації, життєвих планів і конкретних потреб [1].

"Speaking Club" має на меті поєднати аудиторну і позааудиторну роботу, що допомагає удосконалити мовні та мовленнєві навички.

Організація інтерактивного спілкування іноземною мовою студентів-економістів в межах "Speaking Club" є тривалим процесом, який вимагає активних дій як від організаторів, так і від студентів. Саме зацікавленість студентів, як майбутніх фахівців, у оволодінні іноземною мовою є стимулом виникнення потреби в організації такого заходу. "Speaking Club" відповідає змінам, що здійснюються в національній системі вищої освіти в Україні, які було започатковано процесом інтеграції країни в європейський простір вищої освіти. Згідно з Болонським процесом самоосвіта вважається невід'ємною частиною усіх навчальних курсів, і їй приділяється особлива увага, "Speaking Club" сприяє задоволенню цієї потреби.

Особливості організації "Speaking Club" полягають у спробі допомогти студентам удосконалити комунікативну компетенцію, поєднуючи на засіданнях розвиток всіх її компонентів: лінгвістичних, соціолінгвістичних, прагматичних компетенцій. Організація "Speaking Club" спрямована на сприяння опануванню студентами вміння та навичок спілкування в усній і письмій формах відповідно до завдань і соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях їх спеціалізації. Отримані результати підтверджують, що ця тема потребує подальшого дослідження.

Література: 1. Бібліотека з освітньої політики. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи // 36. наук. пр. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с. 2. Равен Джон. Компетентність в сучасному суспільстві: виявлення, розвиток і реалізація / Пер. с англ. – М.: Когіто-Центр, 2002. – 396 с. 3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання докт. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с. 4. Rivers W. M. Interactive Language Teaching. – Cambridge University Press, 1987. – 228 p. 5. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иностранным языкам. – М.: Русский язык, 1989. – 276 с.

*Стаття надійшла до редакції
05.07.2007 р.*

УДК 316.334.55.330.111.68(477) **Котляров Л. Д.**

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ И СОСТОЯНИЕ СЕЛЬСКИХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ ВОСТОЧНОГО РЕГИОНА УКРАИНЫ

Analyzing social economic position of agricultural population and a condition of rural settlements in region the author brings offers on revival of village.

В ноябре 2005 г. в Киеве состоялся Всеукраинский конгресс ученых экономистов-аграрников, на обсуждение которого было вынесено чрезвычайно важную проблему возрождения и социального развития села. Академик В. П. Сытник открывая конгресс отметил, что "Сьомі річні збори присвячені досить важливій проблемі – соціальному відродженню та розвитку села" [1]. Далее он отметил, что проблему следует исследовать: производство сельскохозяйственной продукции, демографическую ситуацию, развитие сельских территорий и весь способ сельской жизни.